

concedendum primum antecedens, nimirum rem, antequam fiat, non habere esse in se, sed in causa; et neganda consequentia, scilicet, non habere esse futurum, nisi prout illud esse est in causa. Nam licet verum sit illud ipsum esse quod nunc est tantum possibile et in causa, denominari futurum, et tale affirmari per propositionem de futuro, nihilominus non dicitur futurum prout est in causa, sed prout erit in se. Itaque ipsum esse possibile, quod res habet in causa, est quasi subiectum, quod denominatur futurum; non tamen est futurum, nec denominatur a modo essendi quem habet in causa, sed a modo essendi quem in se habebit a tali causa in aliqua futura duratione.

25. *Argumenta diluuntur.* — *Confirmatur ad hominem.* — Cum autem urgetur, quia illud esse futurum includit esse quod res futura, quamdiu est futura, non habet in se, sed in causa, respondeo includere illud esse ut subiectum denominationis futuri, non ut formam denominantem futurum, ut sic dicam, quia illud esse, prout est in causa, non est futurum, sed præsens. Forma autem illa a qua illud esse possibile in causa denominatur futurum, non est causa ipsa, vel determinatio ejus, ut toto illo argumento contenditur, nam hoc est tollere contingentiam effectuum, et libertatem causarum secundarum: nec est aliqua res actu existens, cum supponatur res futura in esse tantum possibili: est ergo habitudo quædam quam res, prout est in causa, habet ad seipsam ut erit præsens suo tempore. Qui ordo, licet secundum compositionem mentis nostræ sit aliquid rationis, in mente Dei est objectiva præsentia, quam illud esse habet in æternitate, ratione cujus veritas illa per modum præsentis cognoscitur, quamvis in ordine ad nos denominetur futura secundum varias temporis differentias. Dicitur hæc quidem in futuris contingentibus absolutis locum habere, et necessaria esse ut tanquam præsentia, salva contingentia, et non tanquam futura necessaria, potius quam ut contingentia, præsciantur; at vero futuris conditionatis non ita posse accommodari, quia in prioribus illa præscientia fundatur in existentia, quam res futura vere habebit in suo tempore, quod fundamentum in his conditionatis deest. Respondeo actualem existentiam, aliquando futuram, esse fundamentum veritatis absolutæ assertionis de futuro, eodemque modo servata proportione existentiam actualem, quæ ex hypothesis esset futura, esse fundamentum veri-

tatis conditionatæ assertionis, et ideo utramque veritatem posse cognosci ad modum præsentis, quia Deus non accipit scientiam a rebus, ut ab actuali existentia objecti pendeat. Et revera etiam in futuris absolutis res, prius quam suo tempore et ad extra producat, non habet in se existentiam; sed intuitus divinus attingit illam, ut præsentem absolute; ita ergo in conditionatis attingit rem futuram per modum præsentis: unde illud discrimen valde materiale est respectu divini intuitus, et eminentis cognitionis ejus. Et potest hoc ad hominem confirmari contra eos qui saltem post decretum conditionatum Dei concedunt cognosci hæc futura; nam ut non videantur a divo Thoma discordare, simul docent cognoscere Deum illa ad modum præsentium, cum tamen divinum decretum conditionatum non det veram existentiam rei futuræ; satis enim censetur quod daret illam, si conditio impleteretur. Ita ergo nos dicimus quod etiam absque tali decreto, et ante illud, daret illam, si alia conditio impleteretur: nam illud licet non videatur in causa, videri potest in se propter eminentiam divini intellectus.

CAPUT VIII.

QUÆ DECRETA CONDITIONATA ET LIBERA DEO ATTRIBUENDA SINT, ET IN ILLIS NON POSSE CONTINGENTIA SUB CONDITIONE FUTURA PRÆSCIRI.

1. *Status quæstionis.* — In superiori capite ostendimus posse in his futuris conditionatis esse determinatam veritatem, etiam ut obijciuntur intellectui divino, prius, secundum rationem, quam divina voluntas aliquod decretum liberum et conditionatum habeat, quod satis est ut præscientia talium futurorum Deo non negetur. Ex quo sufficienter improbatur sententia generaliter negans Deo hujusmodi præscientiam; imo, ut dixi, hæc est sola ratio a priori hujus veritatis, quia si non ostendatur implicatio contradictionis in tali scientia, non est Deo neganda. Aliæ vero rationes quæ addi possunt ex utilitate vel necessitate talis scientiæ desumptæ, vel ad perfectissimam Dei providentiam, præsertim circa prædestinatorum electionem, liberorum actuum honorum prædefinitionem, vel circa peccati permissionem cum infallibili eventu, vel denique ad explicandum auxilium efficac præveniens: hæc, inquam, rationes late in libro 2 de Scientia futurorum tractatæ sunt, quod ideo nunc facere omittimus, et quia hæc utilitas vel necessitas

hujus scientiæ præcipue probanda est ex his quæ postea, in libro 3 et 5, de Gratia efficaci, contra motionem physice prædeterminantem, et de permissione peccati contra prædefinitionem ejus dicenda sunt. Quia vero contra novam evasionem admittendi præscientiam horum futurorum sub conditione, ita tamen ut decreta conditionata præcedant, in quibus fundetur, pauca in aliis locis diximus, visum est in hoc capite inquirere an et quatenus talia decreta Deo tribuenda sint, ut ex discursu ejus constet sine fundamento illa confingi, quæ ad dictam scientiam fundandam inventa sunt.

2. *Primus modus conditionalis decreti in duplici conceptu acceptus.* — Primo igitur observare oportet duobus modis posse in Deo supponi conditionale decretum. Primo, ut conditio ponatur ex parte ipsius voluntatis divinæ, ita ut sensus non sit Deum habere vel habuisse tale decretum, sed quod haberet illud si talis vel talis conditio poneretur. Quod duobus modis potest concipi, scilicet, vel ponendo ipsum conditionatum decretum pro antecedenti, seu subiecto in conditionali propositione, vel ponendo illud ex parte consequentis seu prædicati. Exempla facile poni possunt in facto Tyrionum, ut decretum conditionale tale sit: Si Deus decrevisset ut in Tyro signa talia fierent, illi agerent penitentiam; vel, e contrario: Si in Tyro et Sidone factæ essent virtutes, Deus decrevisset illorum voluntatem ad consensum determinare. In neutro enim modo enuntiandi tribuitur Deo de præsentibus aliquod decretum quod jam habeat, sed affirmatur quod jam habuisset. Est tamen diversitas consideranda inter illos duos modos. Nam cum decretum ponitur sub conditione ex parte subiecti seu antecedentis, nullo modo attribuitur, vel affirmatur de Deo tale decretum, sed tantum affirmatur quid ex illo sequeretur, si poneretur. Et hoc modo deservire potest tale decretum sub conditione suppositum ad cognitionem multarum conditionalium contingentium de voluntate creata, ut ex dictis facile patere potest, et statim magis explicabitur. Quando vero decretum ponitur ex parte prædicati, seu consequentis conditionalis, pertinet ad sola decreta divina, quatenus per modum futurorum secundum rationem cognosci possunt, de quibus nunc nihil disserere decrevi, quia ad punctum de gratia, quo tendimus, non referunt.

3. *Secundus modus conditionati decreti.* — *Aliquorum placitum.* — Alio modo possunt decreta conditionata esse in Deo, ita ut conditio

solum ponatur in objecto, actus vero et actualis determinatio vere sit in Deo absolute et de præsentibus, ut si intelligamus Deum intra se statuere hoc modo: Decerno quod, si virtus et signa fierent in Tyro, darem Tyriis auxilium internum prædeterminans, aut majus vel specialius quam Judæis sum daturus. Et de his decretis conditionatis circa ea quæ nunquam futura sunt, aliqui putant esse impossibilia, quia neque in Deo possunt ponere mutationem, ut per se notum est, neque etiam in objecto faciunt mutationem, cum conditionalis nihil ponat in esse: impossibile autem videtur Deum habere decretum liberum sine aliqua mutatione, vel in ipso, vel in objecto volito. Quia quando Deus habet decretum liberum, prius ratione intelligitur a nobis non volens, neque nolens, sed quasi indeterminatus, et in secundo signo rationis est volens per decretum suum; hoc autem intelligi non potest sine aliqua mutatione. Quod si hæc sententia vera esset, funditus rueret sententia ponens præscientiam conditionatam in decreto conditionato.

4. *Quid censendum.* — *Universalis conclusio.* — Sed nihilominus illam sententiam probare nunquam potui. Quia, sicut falsum censeo negare Deo præscientiam alicujus scibilis, sive absoluti, sive conditionati, ita non minus censeo absurdum negare Deo libertatem, seu potestatem volendi omne objectum volibile honeste, et secundum rectam rationem, ut nostro modo loquamur. Unde considero differentiam inter scire et velle, quod scire actualiter est ex perfectione simpliciter ac necessaria, supposita veritate scibili et ex parte objecti; at velle actu quodcumque objectum creatum amabile, etiam honestum, non pertinet ad perfectionem simpliciter, et nihilominus posse illud velle pertinet ad perfectionem potestatis liberæ: cum ergo objectum conditionatum de se amabile sit, secundum rectam rationem, et nos possimus illud velle, non est hæc potestas neganda Deo, qui non minorem habet libertatem in volendo, quam homo. Propter quod universaliter censeo posse Deum habere circa objecta creata honeste amabilia omnes actus liberos voluntatis, quos potest homo habere, seclusa imperfectione et mutatione in ipso Deo, quæ invenitur in homine, etiam per efficientiam, et receptionem talium actuum. Nec videntur posse negari decreta omnia circa objecta conditionata sine multis incommodis. Nam Deus offert homini gratiam et remissionem peccati,

si convertatur, quod non potest intelligi sine actu positivo voluntatis Dei, nec dici potest sufficere actum quo vult Deus dare auxilium sufficiens ad conversionem, quia voluntas dandi gratiam disposito, seu si disponatur, distincta est a voluntate dandi auxilium; tum quia objecta sunt distincta, et posset Deus velle hoc secundum, et non velle, imo et nolle primum; tum etiam quia promittere gratiam homini, si disponatur, distincta promissio est a promissione auxilii; promissio autem in voluntate fundatur, et ab illa accipit vim obligandi. Similiter voluntas offerendi concursum generalem vel gratiæ, vel naturæ, etiam ad actum nunquam futurum, de objecto conditionato est, et non potest negari esse in Deo, quia certissimum est Deum de se talem offerre concursum, quia alias non daret auxilium sufficiens; non potest autem offerre sine actu voluntatis, quia libere offert. Unde non est necesse ut per omne decretum liberum Dei resultat semper mutatio physica in re volita, ut aliis locis late dixi; satis est enim quod resultat physica mutatio, vel moralis, vel objectiva, seu rationis, quatenus ex tali decreto habet res, ut objecta menti, aliam habitudinem ad esse existentiam, quam prius ratione ex sola possibilitate haberet. Sic enim per decretum quo Deus statuit non creare alium mundum possibilem, intelligitur habere ad suum esse relationem nunquam futuri immutabilem ac perpetuam. Admittimus ergo utrumque genus conditionati decreti posse esse in Deo; nunc breviter circa utrumque explicandum est, an sint de facto, et quatenus admittenda sint.

5. *Dubium de primo modo loquendi.* — De primo ergo genere decreti sub conditione, interrogari potest qua ratione possit in Deo concipi, ita ut ex eo possit a nobis formari conditionalis propositio de futuro contingenti, quæ sit determinate vera, et a Deo sciatur? Et ratio dubitandi est, quia illud non est, cum conditionalis nihil ponat in esse; ergo ex illo nihil determinatum potest cognosci. Item impossibile videtur Deum in seipso cognoscere vel apprehendere tale decretum sub conditione, cum semper cognoscat omnia decreta suæ voluntatis, tanquam præsentia. Sed nihilominus dicendum est et posse concipi in Deo, non solum a nobis, sed etiam ab ipso Deo, et illo posito ex hypothesi, aliquem effectum contingentem sciri etiam posse sub conditione futurum. Utrumque breviter declaratur, quia Deus prius ratione habet scientiam

simplicis intelligentiæ, quam habeat decreta libera, sive absoluta, sive conditionata ex parte objectorum. Probat, quia in Deo naturalia seu necessaria sunt priora liberis, ut est vulgare apud theologos; scientia autem simplicis intelligentiæ naturalis est: ergo antecedit secundum rationem decreta libera, præterquam quod cognitio antecedit voluntatem circa idem; ergo cognitio creaturarum, quæ est per simplicem intelligentiam, antecedit omne decretum Dei liberum, cum tale decretum non nisi circa creaturam cognitam versari possit. In illo ergo signo rationis cognoscit Deus creaturas esse posibles, quocumque modo posibles cogitentur, sive per non repugnantiam ex parte ipsarum, sive per denominationem a sua potentia, quam per eandem scientiam comprehendit; ergo etiam per illam scientiam comprehendit decretum liberum creandi, saltem ut possibile; ergo per eandem scientiam præcognoscit aliqua futura conditionata, ponendo decretum in conditione, ut: Si decrevero creare mundum, fiet; Si decrevero ut Filius fiat homo, incarnabitur, et similia: nam hæc cognitio intrinsece connexa est cum priori cognitione comprehensiva omnipotentiam Dei, et modi operandi ejus circa omnes creaturas posibles.

6. *Effectus solius Dei et etiam causæ naturalis in ejusmodi decreto a Deo infallibiliter cognoscuntur.* — Addendum vero est non omnes effectus ejusmodi decreti posse infallibiliter cognosci in tali decreto sic conditionato. Nam quidam sunt effectus solius Dei, et illi optime cognoscuntur, quia voluntas Dei est sufficiens et adæquata causa talis effectus, et per decretum supponitur ex hypothesi determinata ad talem effectum, et ita infallibiliter et inevitabiliter infert effectum. Quapropter conditionales propositiones hujusmodi veræ sunt ex vi illationis. Neque hoc repugnat contingentiam talium effectuum in ordine ad voluntatem Dei, quia illa hypothesis supponit liberam determinationem Dei in suo decreto, et per conditionalem solum explicatur efficacia, et immutabilitas talis decreti, quæ non repugnat libertati; ideoque illa necessitas est puræ consequentiæ ex suppositione consequente ad usum libertatis, nam illum ponit in hypothesi; et ideo non repugnat libertati Dei, nec contingentiam effectuum ejus, ut ab illa tales denominentur. Denique licet illatio sit suppositio necessaria, semper pendet ex libertate Dei, et ideo effectus semper est absolute contingens. Alii vero sunt effectus quos non facit Deus so-

lus, sed cum causis secundis, quarum coefficientiam decretum aliquo modo includit. Et hi sunt in duplici genere, nam quidam sunt a causis naturaliter agentibus, et in his etiam facile intelligimus conditionalem de futuro certo et infallibiliter ex vi illationis, quia tales effectus vel non sunt contingentes respectu causæ proximæ, solumque habere possent indifferentiam seu contingentiam in ordine ad decretum; hoc autem in hypothesi supponitur, et ideo relinquatur illatio omnino necessaria. Vel certe si tales effectus habent aliquam contingentiam extrinsecam, quia causæ proximæ illorum possent ab aliis impedi, tunc oportebit in hypothesi includi decretum, et concurrere, et auferendi omnia impedimenta, ut in superioribus declaratum est.

7. *Effectus creatus liber non cognoscitur a Deo in solo decreto concomitante, sed in se in actu secundo.* — *Quid aliena opinio, quid nostra asserit.* — Alii denique sunt effectus quos Deus facturum est cum causis secundis liberis, et in his etiam possunt illæ propositiones conditionales formari a nobis, et apprehendi ut repræsentatæ objective in mente Dei in illo primo signo rationis. Sed de illarum veritate aliter judicatum est, juxta sententiam admittentem decreta prædeterminantia actuum liberorum, vel juxta oppositam sententiam. Nam, juxta priorem, habent tales propositiones veritatem determinatam et infallibilem in vi illationis ex tali decreto, et ita Deus in illo primo signo rationis, et per solam scientiam simplicis intelligentiæ, ac mere naturalem, seu necessariam, cognoscit in tali decreto conditionali suæ voluntatis quidquid voluntates humanæ essent futuræ in omni occasione, si ipse tale vel tale decretum prædeterminans circa illas haberet, et quid non essent facturæ si tale decretum ipse non haberet. Unde cum illud decretum sit vera causa antecedens omnem aliam causam, videtur per illum modum omnis contingentia tolli respectu voluntatum creaturarum, et poni in eis quoddam inevitabile fatum, solumque respectu divinæ voluntatis posse talia futura dici contingentia seu libera, quatenus hypothesis in qua ponitur tale decretum ex Dei libertate pendet. Ad evitandum ergo hoc inconveniens, nos talia decreta antecedentia omnem scientiam futurorum contingentium, tam absolutam quam conditionatam, non admittimus, sed solum concomitantia, seu offerentia concursum ex parte Dei, de quibus etiam possunt formari propositiones conditionales in mente Dei: Si ego decrevissem dare

concursum tali voluntati in tali occasione, hoc faceret; ut per se patet. Dicimus autem illas non habere veritates determinatas in solo decreto, neque in illo posse cognosci, quia effectus pendet ex alia causa indifferente, quæ propter tale decretum ad unum non determinatur. Unde etiam dicimus tales propositiones non esse determinatas in integra causa, prout scilicet ex voluntate creata et increata quasi conflatur, quia etiam tota illa est indifferens in actu primo, etiam ex parte voluntatis creatæ et conjunctæ, seu compositæ cum tali decreto, quia alias effectus non esset liber. Et nihilominus addimus habere tales propositiones veritatem determinatam, et habuisse illam in illo primo signo æternitatis, non in virtute seu actu primo suæ causæ, sed in se, et in ipsa determinatione in actu secundo, ita præsentate objective menti Dei, ut usque ad illam penetret æternus ejus intuitus, ut jam explicatum est. Et ad hunc modum sunt a Deo præscitæ omnes istæ conditionales in illo primo signo rationis, quod omnem liberam determinationem voluntatis divinæ ut exercitam et quasi in re positam antecedit. Et hæc de conditionatis decretis prioris ordinis.

8. *In secundo modo decreti conditionati dubium, et aliquorum placitum.* — Circa secundum autem genus decreti conditionati, quoniam talia decreta variis modis cogitari possunt, dubitari potest imprimis an possit cum probabilitate affirmari habuisse Deum ab æterno, circa omnem voluntatem creatam et creabilem, omnia decreta conditionata ratione distincta, vel, quod perinde est, unum simplex infinita virtute complectens, determinando modum quo moveret seu determinaret omnes et singulas voluntates posibles in omnibus actibus earum, et in omnibus circumstantiis et occasionibus quæ infinitis modis combinari possunt. Aliqui enim sentiunt habuisse Deum talia decreta. Potestque in hunc modum intelligi: nam post illud primum æternitatis signum, in quo Deus omnia possible, et omnia futura possibiliter (ut sic dicam) præscivit, in secundo signo, prius quam aliquid absolute vellet facere, habuit decretum quoddam liberum, absolutum ex parte actus, conditionem includens in objecto, per quod statuit apud se quid esset facturum circa omnem voluntatem creatam vel creabilem in omni possibili opportunitate. Quod decretum nos ratione distinguimus in ordine ad diversos actus vel voluntates, in se tamen unum simplicissimum est et infinitum, et

omnia conditionata, quantumvis infinitis et infinitis infinitis modis cognoscibilia, comprehendit. Atque hoc modo opinantur aliqui ex his qui nec Deo negare audent scientiam omnium contingentium futurorum sub conditione, nec volunt illam esse ante decretum liberum Dei. Nam hinc sequitur necessarium esse ponere in Deo talia conditionata decreta circa aliqua futura sub conditione, quæ de facto nunquam erunt: non apparet autem ratio admittendi hæc decreta circa quædam futura, potius quam circa alia; ergo admittenda erunt circa omnia possibilis. At vero possibilis ordine rationis priora sunt quam futura; ergo illud decretum conditionatum, adæquatum his omnibus conditionatis possibilibus, ratione antecedit absoluta decreta de futuris. Et confirmatur hæc ratio, quia si Deus non habeat tale decretum adæquatum, multas conditionales propositiones similes ignorabit, illas, scilicet, circa quas tale decretum non habuit, quod juxta illam etiam sententiam admittendum non videtur.

9. *Decretum virtute complectens infinita argumento rejicitur.*—Nihilominus hæc sententia parum probabilis apparet. Primo, quia de divinis decretis et voluntatibus liberis nihil asserere cum fundamento possumus, nisi quod vel revelatum est, vel ex revelatis, aut ex effectibus divinis sufficienter colligi potest; sed illud decretum liberum est, et neque est revelatum, neque ex revelatis aut aliis effectibus colligi potest; ergo non possumus cum probabilitate affirmare habuisse Deum tale decretum. Major certa est, quia decreta libera non ponunt in Deo perfectionem, et ideo ex perfectione divina infinita non innotescunt: nulla superest via illa cognoscendi, nisi vel revelationis, vel ex effectibus. Minor autem quoad revelationem certa est, vel ostendatur revelatio; quoad effectus vero patet; tum quia illud decretum nullum habet effectum ad extra, quia conditionalis nihil ponit in esse; tum etiam quia sine tali decreto per absoluta decreta sufficienter producit Deus res omnes quæ in aliqua temporis differentia fiunt; ergo ex effectibus non potest tale decretum vel probabiliter colligi.

10. *Adæquatum decretum circa conditionata possibilis iterum rejicitur.*—Unde argumentor secundo, quia tale decretum adæquatum, vel decreta ratione distincta circa omnia conditionata possibilis, sunt otiosa et sine ullo fructu; ergo frustra et sine probabilitate in Deo cogitantur vel finguntur. Antecedens pro-

batur, quia talia decreta nec Deo perfectionem addunt, nec in creaturis aliquid efficiunt, nec ad effectus divinæ providentiæ aut prædestinationis aliquid conferunt, sunt ergo prorsus inutilia et otiosa. Consequentia vero probatur, quia voluntas Dei est ordinatissima, et ideo nihil frustra vel otiose vult: nam si in homine prudenti reputarentur tales actus otiosi et vani, ac proinde alieni a recto usu prudentiæ, quomodo non est multo magis ita de Deo sentiendum? Confirmatur primo, quia Deus nihil vult circa creaturas, nisi ordinando illas in aliquem finem; at per illud decretum præcise spectatum in nullum finem creaturæ ordinantur: est ergo ille modus decernendi et volendi alienus a divina sapientia et prudentia. Confirmatur secundo, quia si Deus absolute decrevisset nihil creare, non haberet illud decretum conditionatum circa possibilis, quia esset vanum, sine fructu, et per se non pertinens ad perfectionem Dei: ergo non minus superfluum est tale decretum, licet sit conjunctum cum alio decreto absoluto. Patet consequentia, quia etiam hoc modo est otiosum et sine fructu. Dices: Eadem ratione probaretur scientiam omnium conditionerum esse Deo otiosam. Respondetur negando consequentiam, quia scientia illa nunquam potest dici otiosa, aut infructuosa, tum quia omnis scientia per se ad perfectionem simpliciter spectat, et ideo talis scientia, ut supra dixi, est perfectio necessaria et mere naturalis, supposito objecto scibili; volitio autem seu determinatio libera non est perfectio Dei, et ideo non est illi tribuenda sine fructu: tum etiam quia alias in ordine ad perfectionem providentiæ est illa scientia utilissima, ut in omnibus possit Deus ex certa præscientia omnimoda, perfecta, et possibilis disponere, quod non habet locum in illo decreto libero, ut ostensum est.

11. *Tertia superioris decreti impugnatio.*—Tertio, possumus argumentari, quia in actibus divini intellectus et voluntatis non invenitur ordo rationis prioris et posterioris, nisi quatenus ex parte objectorum invenitur aliquis ordo vel dependentia; sed inter decretum conditionatum et absolutum nullus talis ordo, nec fundamentum ejus invenitur: ergo sine fundamento assignatur talis ordo et fingitur decretum conditionatum, tanquam necessario præmittendum ante absolutum. Major supponitur ex communi sententia theologorum, quæ in hoc merito fundatur, quod decretum voluntatis in se simplicissimum est, et ideo

sicut in illo ex parte sua non est distinctio, ita neque ordo, neque debet a nobis gratis et sine fundamento cogitari, vel potius fingi: solum ergo potest in ordine vel dependentia objectorum fundari. Probatur ergo minor, quia vel tale decretum conditionatum comparatur ad absolutum in ordine ad objecta diversa, videlicet, quatenus conditionatum est circa futura quæ nunquam erunt, et absolutum circa illa quæ aliquando erunt. Et sic nullus est ordo inter objecta illorum, ut per se patet, quia impertinenter se habent, nec futurum esse unius pendet ex esse possibilis alterius, nec e converso: ergo neque inter tales actus est ordo. Vel illa decreta comparantur ad unum et idem futurum, quod prius sub conditione, postea absolute futurum decernitur, et sic minus potest ordo intelligi: nam licet possibile, ut sic, sit prius quam futurum, quia potest esse sine futuro, et non e contrario, tamen in futuro sub conditione non potest hic ordo considerari juxta illam sententiam; nam illa supponit quod res habeat utramque rationem futuri, tam conditionati quam absoluti a decreto divino: cum ergo utraque ratio futuri non sit nisi per denominationem a libero decreto Dei ita præfiniente, ut sit ordo aliquis in re ipsa sic vel sic futura, debet supponi ordo inter ipsa decreta; in decretis autem esse non potest nisi ratione objectorum; ergo committitur circulus, et impossibilis ostenditur talis ordo. Quod etiam patet, quia neutrum decretum alterum necessario supponit, etiam secundum nostrum intelligendi modum; potest enim Deus habere unum decretum sine altero, et e contrario, ut facillime potest ab unoquoque considerari. Ergo frustra cogitatur ordo inter talia decreta. Præterquam quod frustra inducuntur etiam concomitanter circa eadem futura, ut alia argumenta ostendunt, et nunc amplius explicabitur.

12. *Idem quidem dicendum de decreto circa aliquos actus liberos sub conditione futuros.*—Potest enim ulterius dubitari, esto non asseramus habuisse Deum decretum conditionatum circa omnia futura possibilis, et sub omni conditione et combinatione possibilis, an saltem habuerit illud circa aliquos actus liberos sub conditione futuros. In qua interrogatione, supposita resolutione negativa dubii præcedentis, consequenter videtur dicendum non habuisse Deum talem actum circa creaturas racionales, seu voluntates tantum possibilis, id est, quæ nunquam futuræ sunt. Probatur, quia osten-

sum est non habuisse tale decretum circa omnia possibilis præintellecta, et nondum absolute futura: ergo dicendum consequenter est circa nullam voluntatem consideratam tantum ut possibilem habuisse talem actum, ac proinde circa illas voluntates, quæ nunquam futurae sunt, sed manserunt sub solo esse possibilis, non habuisse Deum tale decretum. Probatur consequentia, tum quia eadem est ratio de singulis quæ est de omnibus simul sumptis; tum etiam quia rationes factæ in præcedenti puncto eandem efficaciam habent in singulis voluntatibus tantum possibilibus, ut facile consideranti et applicanti patebit. Superest ergo ut de voluntatibus hominum et Angelorum, qui creati vel creandi sunt, videamus. In illis autem duos actuum ordines distinguere possumus; unus est actuum liberorum, qui sunt aliquando futuri, quatenus prius ratione considerari possunt ut possibilis, quam ut absolute futuri: alius est actuum possibilium, qui absolute non sunt futuri, ut fuit Tyrionum poenitentia.

13. *Opinio aliquorum non habere Deum conditionale decretum circa ea, quæ aliquando futura sunt.*—Rejicitur.—De his futuris contingentibus quæ aliquando futura sunt, aliqui probant non habere Deum circa illa conditionatum decretum, quia hæc futura nunquam præsciuntur ut futura sub conditione: ergo neque sub conditione præfiniuntur. Antecedens probatur, quia ex æternitate præsciuntur absoluta scientia simpliciter futura: ergo non possunt simul sub conditione præsciri, quia jam est purificata conditio. Prima vero consequentia probatur, tum a paritate rationis; imo, si præscientia, quæ est suo modo naturalis et necessaria, non datur conditionata circa talia absolute futura, multo minus dabitur conditionatum decretum, quod nec necessarium est, nec ad perfectionem per se pertinet: tum etiam quia si daretur tale decretum conditionatum, eo ipso posset in illo subsistere conditionata præscientia ejusdem futuri sic prædefiniti. Hoc vero fundamentum non est solidum. Nam antecedens ejus falsum est: supra enim ostendimus peccatum Adæ, v. g., prius fuisse sub conditione prævisum, si permetteretur, quam fuerit permissum, et consequenter prius etiam quam fuerit absolute prævisum, quia ante præscientiam absolutam præcedit voluntas permittendi. Et similibus exemplis, variisque testimoniis ostendimus supra circa eandem rem futuram præcedere in Deo secundum rationem conditionatam præscientiam ante ab-